

LA COVA DE SES LLÀGRIMES (Alcúdia, Mallorca)

per Francesc GRÀCIA ^{1,2}, Bernat CLAMOR ¹, Peter WATKINSON ¹,
Miquel Alexandre DOT ¹ i Robert LANDRETH ¹

Resum

Es dona a conèixer una cova litoral inèdita descoberta l'any 1999 a la península d'Alcúdia. Es tracta d'una captura càrstico-marina d'accés subaquàtic que destaca per l'extraordinària bellesa i el bon estat de conservació de les concrecions calcàries que conté. Presenta espeleotemes freàtics indicadors d'antics nivells de la mar i un llac anquihalí amb espectaculars formacions epiaquàtiques.

Abstract

We describe an unpublished coastal cave discovered in 1999 on the Península d'Alcúdia. The cave is both karstic and marine, with an underwater entrance, being noteworthy for both its beauty and the excellent condition of the formations it contains. It has phreatic speleothems that have registered on them previous sea-levels as well as an anchihaline lake with spectacular surface formations.

Resumen

Se da a conocer una cueva litoral inèdita descubierta el año 1999 en la Península de Alcúdia. Se trata de una captura kárstico-marina de acceso subacuático que destaca por la extraordinaria belleza y el buen estado de conservación de la ornamentación que contiene. Presenta espeleotemas freáticos indicadores de antiguos niveles del mar y un lago anchihalino con espectaculares formaciones epiaquáticas.

Introducció

El litoral del terme d'Alcúdia ha estat objecte al llarg dels anys de diversos treballs espeleològics. La zona del cap des Pinar va ésser visitada per espeleòlegs catalans del Grup Geogràfic de Gràcia (GGG) els anys 1965, 1970 i 1971. Aquest grup va explorar i topografiar les cavitats C-1, C-2, C-3, C-4 i C-5, desgraciadament les dades d'aquestes cavitats resten perdudes (SUÁREZ, 1993). L'any 1972 es topografia la cova de sa Bassa Blanca, per part de membres de l'Speleo Club Mallorca (SCM) i del Grup Espeleològic EST (GINÉS i GINÉS, 1974). Al 1973, el Grup Espeleològic Fosquers (GEF) explora quatre cavitats: la cova des Reganots (sin.: cova del Telèmetre), el forat des Microgours, el forat des Pinot i la cova Gran des Cap Pinar (ESCUADERO, 1974). També el mateix any el Grup Nord de Mallorca (GNM) topografia la cova de Son Sant Martí (ENCINAS, 1983). L'any 1979 es topografia la cova Tancada (MESTRE, 1980). Al 1980 i 1981 es troben i topografien, per part del Grup d'Espeleologia de Badalona (GEB), les cavitats C-6, C-7, C-8, C-9 (covota de sa Penya Roja), C-10 i C-11 (cova

des Bastons), emperò no es publiquen fins a 1993 (SUÁREZ, 1993). La covota de sa Penya Roja, topografiada per la Secció d'Espeleologia del Grup Excursionista de Mallorca (seGEM) seria publicada a TRIAS (1986). A prop de l'illa d'Alcanada l'any 1998 es realitza la troballa per part d'espeleòlegs del Grup Espeleològic de Llubí (GELL) i de la Secció d'Espeleologia de l'ANEM, d'una cavitat natural acondicionada per a l'extracció d'aigua (la font de ses Aiguades). S'encomana l'exploració subaquàtica al GNM que realitza l'estudi preliminar de l'important jaciment arqueològic que conté (GRÀCIA *et al.*, 2001). En aquest mateix número, VICENS i CRESPI (2003) de la seGEM, publiquen un article de les coves litorals situades a la franja costanera entre es Mal Pas i el cap Gros.

Aquest article de la cova de ses Llàgrimes, topònim de nova creació, pretén contribuir al coneixement espeleològic del litoral de la península d'Alcúdia.

Una gran campanya de premsa als medis de comunicació locals posà d'actualitat la cavitat i desperetà l'interès del públic. Després de donar-se'n a conèixer la notícia del descobriment no es dona la ubicació concreta de la gruta per temor al mal que es pot ocasionar a les delicades i extraordinàries formacions que conté.

¹ Grup Nord de Mallorca (GNM). Pollença.

² Departament de Ciències de la Terra. Universitat de les Illes Balears (UIB).

Foto 1: Vista parcial de la sala dels Somnis. La bellesa i quantitat de formacions litoquímiques presents és la característica definidora més destacada de la cavitat. El terra de la sala està recobert per sediment fi i parcialment anegat per l'aigua que prové principalment de les tempestes. El nivell d'inundació oscil·la en funció dels temporals que l'afecten. (Foto: Robert Landreth).

Photo 1: Parcial view of the first chamber (Sala dels Somnis). The beauty and quantity of its actual speleothems is its most outstanding character of the cave. The chamber floor is covered by fine sediments and partially flooded by water mainly the product of storms. The level of flooding changes with the frequency and strength of storms. (Photo: R. Landreth).

Història de les exploracions

Dia del descobriment (agost - 1999)

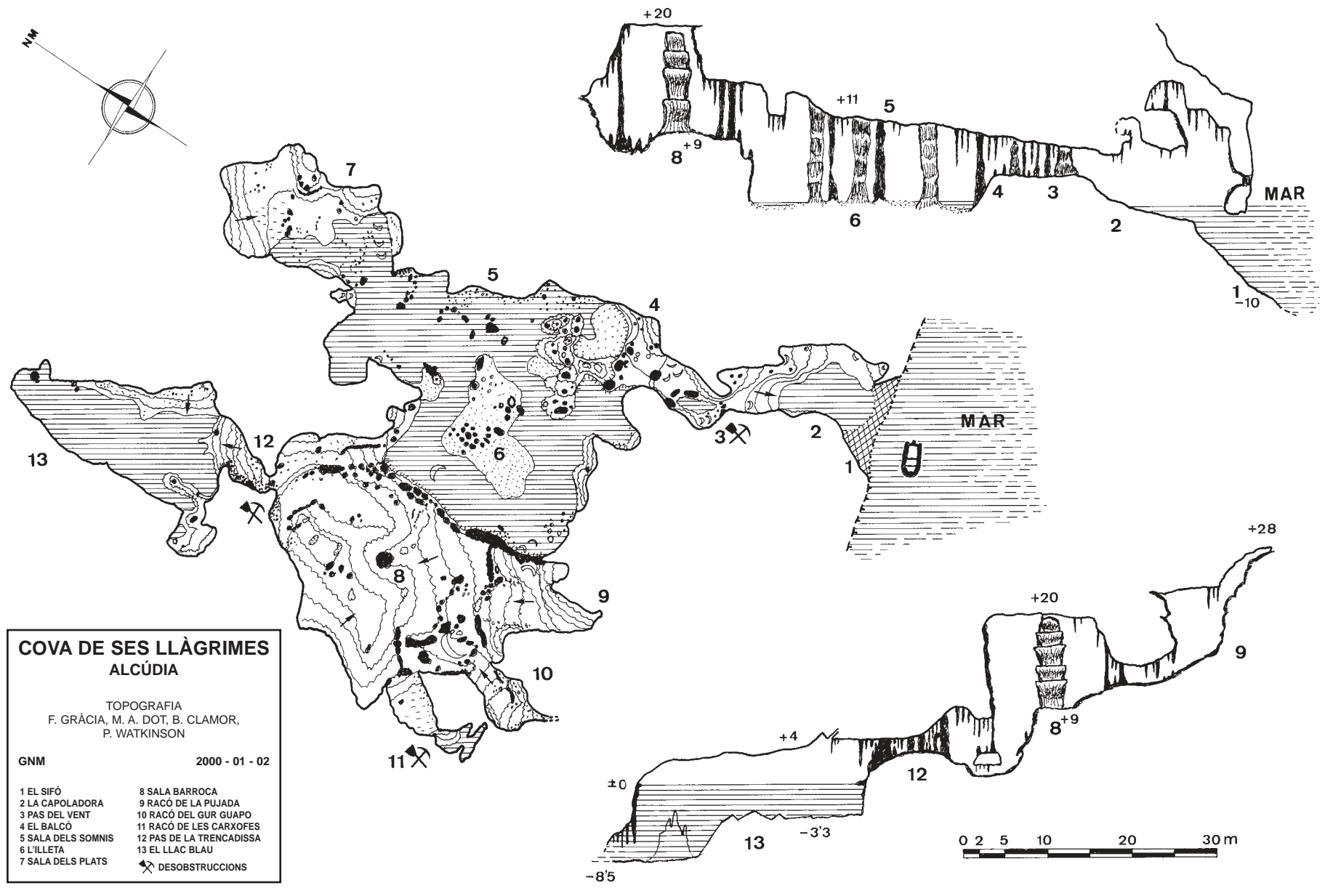
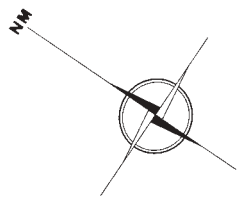
Un grup d'instructors i alumnes del centre de busseig Scuba Balear de Can Picafort realitzen una immersió per aigües d'Alcúdia. Alexander Milligam "Sandy" està amb 8 bussejadors al seu càrrec. Al final de la immersió van anar de cap a la paret submergida del penya-segat per tal de fer l'aturada de descompressió més entretinguda, observant la fauna present a la roca. Allà es va fixar en el que semblava l'entrada d'una cavitat i per senyes comunicà als altres bussejadors que l'esperassin. El fons de la gruta estava a 12 m i va entrar a la profunditat de 3 m, superant un curt sífó, per emergir dins una cambra amb aire bastant gran i bella (**la Capoladora**). Decideix regressar al vaixell amb els altres escafandristes.

Comunica la troballa als companys i durant el descens, torna a la cova amb l'instructor Llorenç Florit "Sipi". Tots dos surten fóra de l'aigua i escodrinyen la cambra aèria que s'obri després del sífó i observen que a un passatge estret i impracticable se sent un fort corrent d'aire que procedeix de l'interior de la gruta, indicant tal vegada possibles continuacions més enllà de l'angostura. Decideixen que valdrà la pena tornar amb més temps, gent i eines per forçar el pas.

Segon dia (agost - 1999)

Alexander Milligam "Sandy" i Llorenç Florit, acompanyats per Josep Florit i Adrian White tornen a la cova. Trenquen una petita columna al pas estret que impedeix l'accés (**pas del Vent**) i una vegada a l'altra banda encenen la llanterna i veuen que estan en una saleta circular amb aigua embassada. Uns metres més endavant la galeria s'obri (**el Balcó**) i el lloc els permet abastar visualment una meravellosa sala (**sala dels Somnis**). Queden meravellats de la troballa, centenars d'estalactites recobreixen el sostre de la sala i deixen caure petites gotes d'aigua contínuament, talment com si fossin llàgrimes. No es pot descriure amb paraules les sensacions que experimenten, tenen la increïble experiència d'estar en un lloc on ningú més ha estat. Davallan i exploren la sala, que es troba parcialment inundada i amb el sòl recobert de sediment, també descobren algunes prolongacions (**sala dels Plats**). Troben darrera uns imponents massissos estalagmítics una altra sala (**sala Barroca**) encara més decorada que la primera, amb una impressionant estalagmita de gran diàmetre que la presideix.

La troballa de la cavitat es comunica a l'Ajuntament d'Alcúdia i al Departament de Ciències de la Terra de la UIB, així com als medis de comunicació, amb la precaució de no divulgar la localització exacta de la gruta. Els descobridors es posen en contacte amb membres

**COVA DE SES LLÀGRIMES
ALCÚDIA**

TOPOGRAFIA
F. GRÀCIA, M. A. DOT, B. CLAMOR,
P. WATKINSON

GNM 2000 - 01 - 02

1 EL SIFÓ	8 SALA BARROCA
2 LA CAPOLADORA	9 RACÓ DE LA PUJADA
3 PAS DEL VENT	10 RACÓ DEL GUR GUAPO
4 EL BALCÓ	11 RACÓ DE LES CARXOFES
5 SALA DELS SOMNIS	12 PAS DE LA TRENCA DISSA
6 L'ILLETA	13 EL LLAC BLAU
7 SALA DELS PLATS	⚡ DESOBSTRUCCIONS

Foto 2: Formacions de sediment no consolidat sota l'aigua de la sala dels Somnis. El color fosc de l'angle inferior dret són fulles de *Posidonia oceanica* entrades dins la gruta per la força de l'onatge. (Foto: Robert Landreth).

Photo 2: Formations of non-consolidated sediment under the water of the first chamber (Sala dels Somnis). The dark colour of the water lower right is due to *Posidonia oceanica* leaves driven into the cave by wave action. (Photo: R. Landreth).

del GNM perquè realitzin la topografia de la cavitat.

18 - III - 2000

Peter Watkinson, Bernat Clamor, Llorenç Florit, Moisés Bonnín, Juan José Lavergne, Alexander Milligam, Pep Florit i Francesc Gràcia amb la zodiac del centre de busseig es dirigeixen a fer la topografia de la cavitat que els descobridors han batiat com a cova de ses Llàgrimes. Després del recorregut per la mar arriben a la zona on es troba l'entrada de la cavitat. Travessen a pulmó lliure **el sífó** de 2 m de longitud, carregats amb motxilles de material, i assoleixen la cambra d'aire (**la Capoladora**), que surt fora de l'aigua per unes colades estalagmítiques afectades per l'erosió marina. Dintre de la cova la maror castiga als que emergeixen i precisa que els que ja són fora de l'aigua ajudin a pujar les motxilles i altre material als qui encara són dintre. Fan feina unes 6 h, però el mal temps de la mar impossibilita que es concentrin totalment amb la tasca. La remor de les ones i l'efecte de la pressió sobre els timpans es deixa sentir fins al fons de la cova. La mar està de cada cop més embravida i obligà a abandonar la tasca. A la vista de l'estat de la mar decideixen deixar les motxilles i altres equipaments dins la cavitat per poder creuar el sífó amb un mínim de seguretat, això sí, amb els cascs posats. Han d'esperar els instants de quietud, entre els impactes de les ones, per

tirar-se dins el llac intern de **la Capoladora**, un darrera l'altre, amb les aletes, màscara i casc posats i travessar el sífó el més aviat possible per evitar que la força de l'aigua els llanci contra les penyes.

18 - VI - 00

Després d'un període de tempestes i forta maror, J. L. i B. C. recuperen el material deixat un mes abans dins la cavitat per mor del mal temps.

20 - VIII - 00

P. W., J. L., M. D., F. G. i B. C. Els dos primers, a la paret de l'accés a la **sala Barroca**, observen que la colada estalagmítica davalla en pendent i sembla obstruïda parcialment per concrecions calcàries. Penetra primer P. W. i després J. L. mentre prossegueixen trencant formacions per un rost estalagmític molt reblit d'espeleotemes que impedeix l'avanç. Van obrint pas entre les formacions que hi ha i aquestes, en trencar-se i rodolar rost avall se sent que impacten dins l'aigua, el que dona peu a imaginar-se que hi pot haver continuacions importants. Continuen desobstruint (**pas de la Trencadissa**) fins accedir així a un bell llac (**llac Blau**), de 30 m de llargària i 8 m de profunditat. La bellesa és espectacular, presenta impressionants formacions epiaquàtiques que envolten les voreres del llac. Aquests recobriments de les parets del llac són

Foto 3: Cristal·litzacions subaquàtiques d'un antic gur de la sala Barroca. (Foto: Robert Landreth).

Photo 3: Subaquatic crystallisations from an ancient gour in the second chamber (Sala Barroca). (Photo: R. Landreth).

engrossiments de calcita de tal gruix que permeten en alguns llocs caminar per damunt d'ells. La fondària de l'aigua sembla ésser un bon indicador de continuacions subaquàtiques de la cova.

Quan realitzaven feines de planimetria senten veus procedents de la galeria d'accés. És en Robert Landreth, també del GNM, amb un company, seu que venen a fer fotografies de la cova. Els dies de tasca fotogràfica per part d'en R. L. dins la gruta es repeteixen en múltiples ocasions, ja que com a fotògraf espeleòleg queda encisat de la cavitat.

En sortir de la cova, les ones agafen a B. C., sense neoprè a **la Capoladora** i la força succionadora de l'aigua contra les penyes li causa diversos talls i ferides profundes per tot el cos.

24 - VIII - 00

M. D., J. L., F. G. i J. F. arriben de nit a la zona dels penyals on es troba, sota l'aigua, la cavitat. No poden reconèixer, per mor de la foscor, les senyes que serveixen per identificar a on es troba la boca de la gruta. Han de recórrer els penyasegats diverses vegades il·luminant amb les llanternes les penyes per localitzar l'entrada, cosa que no aconsegueixen fins després de més d'una hora de recerca. Les tasques topogràfiques s'allarguen en el temps i J. L. busseja al **Ilac Blau**, amb 8,3 m de fondària màxima, sense trobar continuacions

sota l'aigua. Fins a la matinada no arriben a port.

28 - VIII - 00

Filmació del reportatge de la televisió local Canal 4, del programa Mira-Mira, presentat per en Joan Monse. Els preparatius al port de Pollença es perllonguen gairebé tot l'horabaixa. Entren cables, focos, càmeres, i una quantitat immensa d'equipament, a més del periodista i d'un càmera del Canal 4. Mentre filmen, en M. D. i F. G. desobstrueixen un pas estretíssim al S de la **sala Barroca**, al **racó de les Carxofes**. Però una vegada superat el pas, M. D. accedeix a una esclatxa sifonada i impenetrable amb espeleotemes freàtics actuals. Arriben al port de Pollença quasi a sortida del sol.

19 - VIII - 01

El dematí M. D., B. C., F. G. i P. W. parteixen amb la barca d'en B. C. Van mentalitzats de concloure les tasques topogràfiques. Un canvi de temps sobtat fa que hagin d'abandonar la cavitat a mig dia. En P. W. en sortir del sífó queda enganxat amb la motxilla al sostre i es fa talls als braços en intentar alliberar-se i recuperar la motxilla.

1 - III - 02

M. D., F. G. i B. C. es dirigeixen a la gruta amb la

Foto 4: Espeleotemes epiaquàtics que semblen provenir d'un antic gur de grans dimensions a la sala Barroca. (Foto: Robert Landreth).

Photo 4: Surface speleothems that may come from an ancient and large gour in the second chamber (Sala Barroca). (Photo: R. Landreth).

barca d'en B.C. Aconseguen concloure les tasques topogràfiques a la cavitat, però la maledicció els persegueix de bell nou. Per mor d'un mal contacte, en posar el motor de l'embarcació enmarxa s'enrampen contínuament. Aquest fenomen ocorre en fer moltes activitats, des de treure l'àncora fins a agafar coses de dins la barca o passar objectes als companys. Aquests desagradables i dolorosos fets duren fins arribar al port de Pollença, entre crits histèrics de dolor i rialles de follia.

Descripció de la cavitat

El recorregut de la cavitat és de 400 m, amb un desnivell total de 38 m (-10 m i + 28 m). L'entrada submarina de la cova, de 12 m d'amplària i gairebé 10 m d'alçària, s'obri a poc menys de 1 m de fondària el sostre i 10 m de fondària el pis. La forma de la cavitat està configurada per la galeria d'accés, de 45 m de llarg (**el sifó**, **la Capoladora**, **pas del Vent** i **el Balcó**), dues grans sales adossades (**sala dels Somnis** i **sala Barroca**) i les perllongacions de les sales. En planta, la distància entre els punts més allunyats de la cova és

de 104 m i 58 m l'amplària màxima. Les sales estan separades per imponents massissos estalagmítics que divideixen quasi per complet l'espai. La comunicació es fa únicament per una rampa ascendent de colada estalagmítica i qualque petit espai buit entre formacions, però que feria necessari emprar material per accedir-hi. Cada sala posseeix una prolongació en direcció nord (la **sala dels Plats**, com a continuació de la **sala dels Somnis** i el **llac Blau** continuació de la **sala Barroca**). La **sala dels Somnis**, de dimensions 40 x 40 m, posseeix una gran part inundada, encara que amb molt poca fondària. El terra sota l'aigua està recobert de sediments fins, amb la presència d'algunes curioses morfologies. La superfície ocupada per les aigües està en funció dels temporals que fan entrar aigua a l'interior. En moltes de les visites a la cavitat el centre de la sala sobresortia per damunt de l'aigua i formava un illot central (**l'Illeta**). Amb el pas del temps s'observa que el llac s'asseca progressivament, possiblement per la infiltració de l'aigua. Al seu interior hem trobat des de pops morts, holoturies, i altres animals marins. El conjunt **sala dels Somnis - sala dels Plats** forma un eix orientat N-S de 62 m longitudinals.

La segona sala (**sala Barroca**) assoleix unes dimensions de 48 x 26 m. La sala està configurada amb un relleu molt irregular i fort pendent. La **sala Barroca** careix de llacs, a excepció de la prolongació: el **llac Blau**, de 30 m de longitud i 8'4 m de fondària màxima. La connexió amb la resta de la cavitat havia quedat obstruïda per les concrecions calcàries que tancaven el pas. El llac és un dels llocs de la cavitat que presenta major interès per les impressionants formacions cristal·lines epiaquàtiques parietals. Aquests recobriments de les parets del llac pels regruixos de calcita són de tal magnitud que permeten sustentar l'espeleòleg per damunt d'ells. El seu valor és doble: per una part estètic, per l'extraordinària bellesa visual del precipitat epiaquàtic i per altra banda científic, marca actual del nivell de les aigües del llac saturades en bicarbonat càlcic. A més d'aquestes formacions, a les parets de la sala del llac s'aprecien testimonis d'antics nivells de les aigües, de cronologia segurament plistocènica, en forma de franges horitzontals de color fosc i recobriments de cristalls a les parets i formacions estalactítics formant distints paleonivells que ens informen de les oscil·lacions del llac i per extensió del nivell de les aigües de la mar als períodes climàtics càlids. El conjunt **sala Barroca - sala del llac** forma un eix orientat N-S de 80 m longitudinals.

Gènesi

L'erosió de les ones de la mar van obrir els penya-segats i crearen la comunicació directa amb la gruta. Es tracta, per tant, d'una captura càrstico-marina d'una cova formada a la zona de mescla litoral. La cavitat es va formar en un context geològic de roques calcàries mesozòiques plegades. Per dissolució de la roca carbonatada aprofitant diverses fractures, la gruta va anar adquirint volum a la zona freàtica litoral, segons els models de GINÉS i GINÉS (1992). Les morfologies de

Foto 5: La desobstrucció d'espeleotemes d'un rost de colada estalagmítica va permetre accedir al llac Blau, d'uns 30 m de longitud i 8 m de fondària màxima. Destaca pels engruiximents epiaquàtics actuals i per les franges fosques horitzontals marcades a les parets de la sala. Sota l'aigua es pot apreciar l'abundància d'estalagmites còniques poc consolidades. (Foto: Robert Landreth).

Photo 5: The removal of speleothems on a flowstone slope permitted the entry into the llac Blau, about 30 m long and 8 m deep at its maximum. It is noteworthy for its actual epiaquatic speleothems and for its dark horizontal bands on the walls. Below the water, the abundance of non-consolidated conical stalagmites. (Photo: R. Landreth).

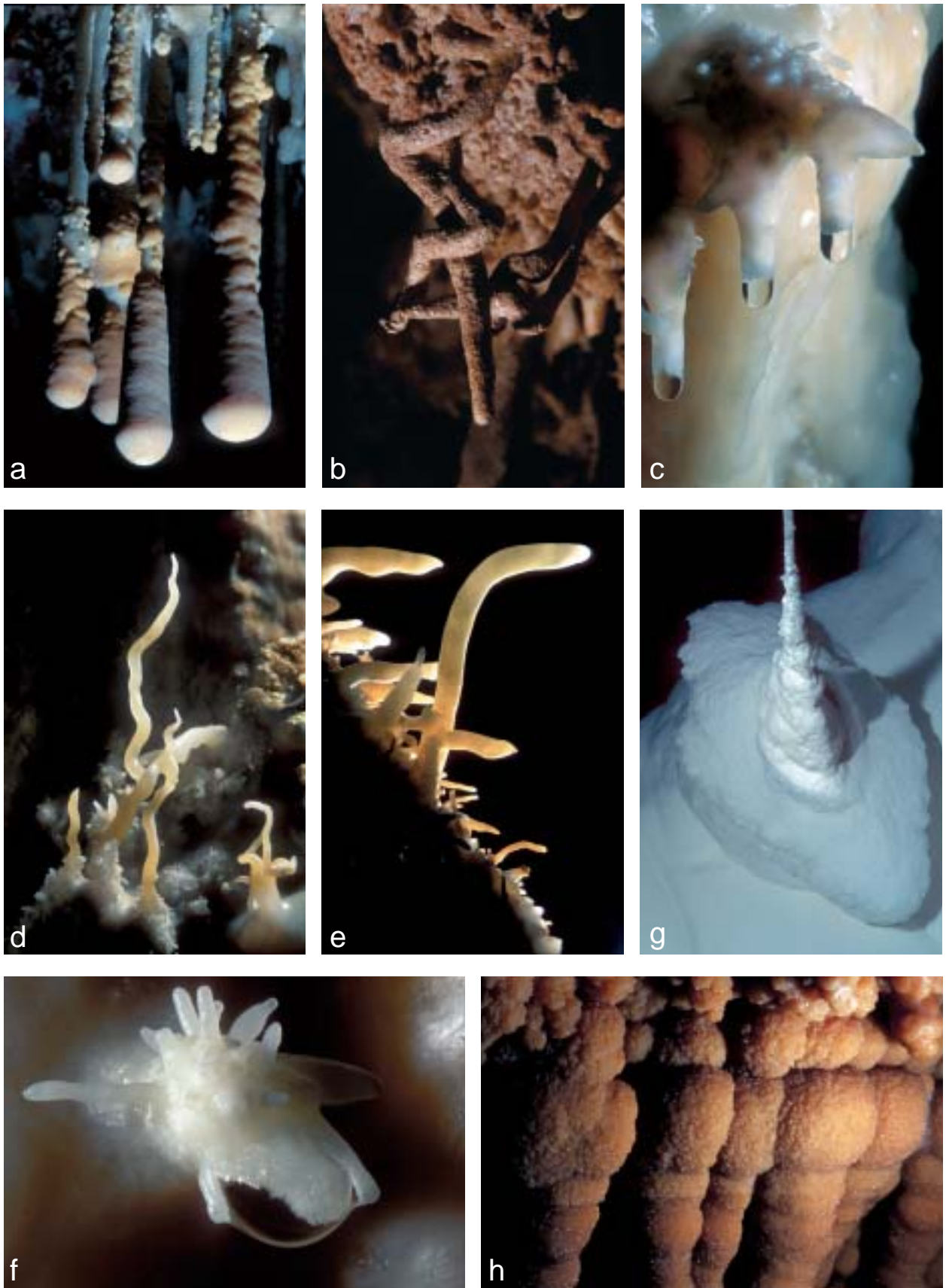

Foto 6: a) Espeleotemes d'aragonita indicadors de paleonivells freàtics a uns + 2 m al llac Blau. b) Excèntriques amb incrustacions de fang. c), d), e) i f) Diversos exemples d'excèntriques. g) Detall de formacions epiaquàtiques del llac Blau. h) Cristal·litacions subaquàtiques que refereixen l'interior d'un antic gur. (Fotos: Robert Landreth).

Photo 6: a) Aragonite speleothems indicating phreatic paleolevels at 2 m above the Llac Blau. b) Helictites with incrustated mud. c), d), e) and f) Several examples of helictites. g) Details of epiaquatic speleothems in the Llac Blau. h) Subaquatic crystallisations that cover the inside of an ancient gour. (Photos: R. Landreth).

corrosió han quedat recobertes pels espeleotemes i només són observables a llocs molt concrets. Almenys dues grans fractures paral·leles han format les principals sales en què es divideix la gruta i les respectives continuacions. Els esfondraments de blocs del sostre foren recoberts posteriorment per formacions estalagmítiques que assoliren gran importància, especialment a la **sala Barroca**.

La part superior de l'entrada de la cavitat està parcialment emplenada per colades estalagmítiques que tanquen l'accés aeri. Sembla també que va estar coberta per dunes rampants quaternàries, encara que hi queden evidències de si aquestes estaven adossades als penya-segats abans de la captura o després.

Espeleotemes

Els espeleotemes són l'element més definitori de la caverna, d'aquí s'ha inspirat el neotopònim que els descobridors han posat a la cavitat. La bellesa estètica, la seva abundància i el bon estat de conservació que presenten són els trets que més destaquen. Les estalactites, estalagmites, columnes i colades pavimentàries i parietals emplen molts del volums de les sales, quasi bé tancant la pròpia entrada de la cova. La mida de les formacions és molt variable des d'exemplars de gran volum i alçària fins a finíssimes estalactites fistuloses d'extrema fragilitat.

L'aigua que regalima per parets i sòls ha donat lloc a espectaculars colades parietals i pavimentàries, així com a preciosos gurs amb formacions subaquàtiques a l'interior. A la **sala dels Somnis** es troben interessants gurs per sota dels llacs i altres curioses formacions de precipitació anegades per les aigües. La sala, amb el terra parcialment inundat segons els temporals que han afectat la cavitat, presenta el que semblen paleonivells del llac, però cal admetre la possibilitat que no siguin indicadors del nivell marí, sinó del règim d'inundacions temporal de la sala. El trespol de la sala es troba situat a una cota més elevada que el nivell de la mar.

La **sala Barroca** posseeix gurs actualment inactius amb impressionants revestiments interiors i franges del nivell assolit per les aigües dels gurs, que en alguns llocs crea formacions que podrien donar lloc a confusió amb espeleotemes freàtics. Són de remarcar els que es troben al **racó de les Carxofes**, formats a partir d'estalactites. Estan constituïts regruixos de precipitació formats per una espècie d'escates horitzontals. Una gran estalagmita de 3 m de diàmetre, amb aspecte de columna presideix la segona sala. Molts espeleotemes de menor mida creixen en direccions erràtiques i aparentment a l'atzar. Es formen en predominar el creixement dels cristalls a la força de la gravetat creant espeleotemes excèntrics (helicites) corbades i sinuoses.

La connexió amb el **llac Blau** es fa a través d'un angost passatge que s'estava reblint de formacions litoquímiques, especialment estalactites i colades pavimentàries. Va ésser necessari procedir a la desobstrucció per poder accedir al llac. La sala del **llac Blau**

destaca per les formacions de precipitació epiaquàtiques que bordegen la majoria del les parets del llac i que arriben a assolir espectaculars dimensions i bellesa. Les onades de la mar es transmeten fins aquestes tranquil·les aigües interiors en forma de quasi imperceptibles vibracions de l'aigua. Estalagmites còniques no consolidades, formades per làmines de calcita flotant, ocupen part del fons del llac.

Es troben espeleotemes freàtics situats a cotes diferents de l'actual nivell del llac i marques fosques horitzontals molt evidents a +1,4 i + 2 m al **llac Blau**. també s'observen ambdues coses per sota de les aigües del llac.

En alguns indrets algunes formacions litoquímiques han estat afectades per processos de dissolució.

Fauna

Una prova dels efectes de les tempestes i de l'entrada d'aigua dins la **sala dels Somnis** és la presència de crustacis cirrípedes a les colades estalagmítiques que des de la galeria d'accés comunica amb la sala. S'han observat anguiles al primer llac, holoturies, crancs, pops morts i acumulacions de fulles de *Posidonia oceanica*.

Fenòmens atmosfèrics

A la cavitat, segons les condicions de la mar, es pot apreciar un curiós fenomen atmosfèric, la formació i desaparició quasi instantània de boira. La compressió-descompressió de l'aire dins la cavitat degut a les ones que incideixen a l'entrada és la causa del fenomen. Aquests provoquen l'efecte de condensació-sublimació del vapor d'aigua. La boira sorgeix en augmentar la pressió i desapareix en funció de la disminució de la pressió.

Aspectes tècnics

El fet d'haver de menester una embarcació per poder arribar constitueix el principal entrebanc tècnic. La cavitat en sí mateixa no és especialment perillosa, però si ho és l'accés i el fet d'haver de deixar l'embarcació a l'exterior sense protecció. El canvi de l'estat de la mar pot atrapar als espeleòlegs a l'interior implicant la sortida per la virulència de l'onatge. L'impacte de les ones contra les roques pot acabar en tragèdia pels visitants ocasionals. De fet en un parell d'ocasions que ens dirigíem a la cova no vam poder entrar per mor de les ones. També més d'una vegada en que fèiem la topografia deguerem d'abandonar la cavitat abans d'hora per mor del mal temps que es va posar a la mar. Calia esperar que no actuessin les grans ones per poder-se tirar dins la **Capoladora** i travessar el sifó enmig d'una remor ensordidora.

Conservació

Una cavitat d'aquestes característiques deu ésser tractada amb extrema prudència per evitar la destrucció de les formacions calcàries. Hem omès la situació de la cova per evitar l'accés de gent sense sensibilitat que pugui causar actes de vandalisme.

Agraïments

A Alexander Milligam, Pep Florit, Llorenç Florit i Adrian White, descobridors de la cavitat, per confiar en nosaltres la realització de la topografia de la cova.

Al centre de busseig Scuba Pollentia per haver-nos proporcionat material de busseig i embarcacions en algunes de les sortides a la cavitat.

Als amics que ens han acompanyat desinteressadament en algunes ocasions a la gruta, tant pel que fa a feines topogràfiques com de documentació fotogràfica: Moisés Bonnín, Lu Landreth, Kiko Cabrera, Pedro Gracia i Miquel Àngel Gual.

A Marc Crespí, president del Grup Nord de Mallorca, pel seu suport.

Bibliografia

- ENCINAS, J. A. (1983): Cova de Son Santmartí. *Speleon*, 26-27. Barcelona.
- ESCUADERO, M. (1974): Exploración y topografía de las cavidades situadas en el Cabo Pinar. *Endins*, 1: 27-31.
- GINÉS, A. i GINÉS, J. (1974): Consideraciones sobre los mecanismos de fosilización de la Cova de Sa Bassa Blanca y su paralelismo con formaciones marinas del Cuaternario. *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 19: 11-28.
- GINÉS, A. i GINÉS, J. (1992): Les coves del Drac (Manacor, Mallorca). Apuntes históricos y espeleogenéticos. *Endins*, 17-18: 5-20.
- GRÀCIA, F.; CLAMOR, B.; GRACIA, P.; MERINO, A.; VEGA, P. i MULET, G. (2001): Noticia preliminar del jaciment arqueològic de la font de ses Aiguades (Alcúdia, Mallorca). *Endins*, 24: 59-73.
- MESTRE, G. (1980): *La incògnita del mundo subterráneo mallorquín*. 104 pàgs. Palma.
- SUÁREZ, R. (1993): Aportació al coneixement espeleològic del cap des Pinar a Alcúdia (Mallorca). *Endins*, 19: 25-28.
- TRIAS, M. (1986): La covota de sa Penya Roja (Alcúdia, Mallorca). *Endins*, 12: 13-18.
- VICENS, D. i CRESPI, D. (2003): Les coves litorals situades a la franja costanera entre es Mal Pas i el cap Gros (Alcúdia, Mallorca) (1a part). *Endins*, 25: 117-130.